

Gymnázium Jiřího Ortena
Kutná Hora

HLÍZOV ZA 1. SVĚTOVÉ VÁLKY

SEMINÁRNÍ PRÁCE

Kutná Hora 2008
Vedoucí seminární práce

Lenka Kotenová
Mgr. Dana Vepřková

Prohlašuji, že jsem seminární práci vypracovala samostatně s použitím uvedených pramenů a literatury.

Poděkování

Mé poděkování patří okresnímu archivu v Kutné Hoře a jeho zaměstnavatelům; paní Lebedové, Vašíčkové a paní Pospíchalové, které mi poskytly, díky sbírce archivu, většinu informací, které jsem použila ke své seminární práci.

Dále bych chtěla poděkovat Mgr. Daně Vepřkové za vedení seminární práce.

1. Úvod	5
1.1 Cíl práce	6
2. Historie obce Hlízov	
3. Situace ve světě před rokem 1914 a hlavní ohniska sporů v Evropě	9
4. ROK 1914	11
4.1 ROK 1914 v Hlízově	12
5. ROK 1915	15
5.1 Rok 1915 v Hlízově	15
6. ROK 1916	20
6.1 ROK 1916 v Hlízově	20
7. ROK 1917	22
7.1 ROK 1917 v Hlízově	22
8. ROK 1918	23
9. Pokuty a tresty	23
10. Nákupy za války	24
11. Válečné půjčky	25
12. Škola za války	27
13. Zajatci	29
14. Ranění a padlí	31
15. Vyznamenání	32
16. Ti nejstatečnější	34
17. Nemoci	36
18. Z vypravování vojinů	38
19. Závěr	42
20. Poznámky, vysvětlivky	43
21. Zdroje	44

+ Příloha

1. Úvod

První světová válka zformovala moderní svět. Konflikt, který přerostl své evropské epicentrum, narušil dobu relativního míru a prosperity. Nastolil vládu zbrojení, destrukce a masové smrti. Tento konflikt znamenal ukončení životů desítek milionů lidských bytostí, zmučené citové životy milionu dalších, zničení tolerantní a optimistické kultury evropského světadílu, a zanechal, když děla po čtyřech letech konečně oněměla, dědictví politické zloby a rasové nenávisti tak intenzivní, že žádné vysvětlení příčin druhé světové války neobstojí bez odvolávek na tyto kořeny. Ale ne všechny důsledky této války byly negativní. Nevídaným způsobem v této době pokročil vývoj techniky a medicíny. Velkou změnou prošlo umění a do ekonomie začínají pronikat nové, radikální myšlenky. Společnost se v roce 1918 probudila do zcela nové doby.

Zkázy války se nedotýkaly jen válčících vojáků, ale i obyčejných lidí žijících ve válčících státech. Vojáků, kteří zde bojovali, byly miliony, a každý byl něčí syn, bratr, manžel nebo blízký. O tom už se v učebnicích dějepisu a v mnohých knihách o válce nedočteme. Takové informace dnes už najdeme jen ve vzpomínkách lidí, které jsou pečlivě uloženy v kronikách.

První světová válka vypukla 28. července 1914 a skončila 11. listopadu 1918.

1.1 Cíl práce

Ráda bych čtenáře seznámila s tím, jaký vliv měla válka na civilní obyvatele Rakouska-Uherska, a částečně zmínila i problémy obyčejných lidí v jiných válčících státech. Mým cílem je přiblížit problematiku nedostatku základních potřeb života jako jsou potraviny, oblečení, věci denní potřeby. Celkově ukázat, jak se změnil život na vesnicích, když v Evropě válčilo několik národů. Okrajově zmiňovat dění ve světě a poté pozorovat, jak se momentální situace projevovala na civilním obyvatelstvu naší země.

V kronice, ze které jsem především čerpala, jsou vzácná vyprávění vojáků, kteří se účastnili války a na dlouhá léta tak opouštěli své blízké.

Ve své práci jsem se zaměřila pouze na život v obci Hlízov, kde jsem 17 let vyrůstala, a osudy jejích obyvatel během 1. světové války.

2. Stručná historie obce

Stanovit přesně dobu, kdy byl Hlízov založen je téměř nemožné. Také původ jména není přesně zjištěn. Nejvíce pravděpodobným je výklad, který praví: „Hlízov, původně Hlídov, odvozen od zakladatele, který se zval Hlíd nebo Hlídek, to je kdo hlídá, hledí si čeho, a protože hlízovští hlídali „Hlízovem“ jejich osada nazvána. Odvozovali Hlízov od slova hlíza není asi pravděpodobným, neboť pěstování rostlin hlíznatých spadá do doby daleko pozdější. Výklad první se shoduje také s tím, že Hlízov, stejně jako prastaré Libenice ležel na samých hranicích župy Oldříšské, k níž patřil, a v blízkosti známé stezky haberské. Na jihovýchodě se Hlízov dotýkal hranice župy čáslavské a jistěže hlízovské hradiště se svými obyvateli hájilo a střežilo toto území, jinak velmi důležité. Župa Oldříšská, k níž Hlízov patřil, byla pojmenovaná po Oldřichovi, nejmladším synu Boleslava II., zabírala nynější okolí kolínské jako údělné panství. Oldřich tam zbudoval hrad, blíže Oseka a vesnice jako Ovčáry nebo Koňarovice (Kolárovice).

Založení Hlízova spadá asi do 11. století. Prvně se mluví o Hlízovu v listinách z roku 1143.

Župa Oldříšská zanikla asi začátkem 13. století a byla rozdělena mezi župu Čáslavskou a Havraňskou. Obyvatelé v těchto osadách, a tedy i hlízovští, patřili ke kmeni Zličanů, jejichž hlavní hrady byly Zlič, mezi Veltruby a Hradiště a později Kouřim. Všechny okolní obce, tedy i Hlízov, pokud patřily župám, se tehdy těšily úplné samostatnosti a volily si své sudí i obecní starší, kteří podléhali jenom úřadům župním. Byli oprávněni provádět jen nižší právo policejní, nikoliv však hrdelní. Tento

stav trval až do vzniku kláštera v Sedleci, pod nějž potom Hlízov spadl od roku 1421, ale někdy jej také pronajímal. Od té doby voleni byli rychtář i hlízovští konšelé sedleckým opatem a osudy obce jsou spjaty s osudem sedleckého kláštera.

V roce 1791 prodala Lidmila, vdova po majiteli Václavu Janovském, Hlízov za 81 000 zlatých, protože měla po svém manželovi dluh 21 484 zlatých. Lidmila Hlízov prodala hraběti Chotkovi z Vojnína. Hrabě Hlízov připojil k panství Novodvorskému, k němuž náležel až do pozemkové parcelace, do roku 1924. Koupě pro něj byla velice výhodná.

Dnešní dvůr nestojí však na místě bývalého dvora, který stával na „Dvořišti“ za č.p. 48. Tam býval také pivovar a vinopalna. Nynější dvůr s obytným stavením (zámkem) byl postaven v 18. století v barokním slohu, zvláštní výstavností však nevyniká. Anna Lidmila Hofmanová, provdaná za Raubenhaupta ze Suché, vystavěla při zámečku roku 1746 kapli 14 pomocníků.

Než obec vlastnila školu, chodily děti do malínské školy. Až v srpnu 1849 byla v Hlízově najata budova pana Josefa Pospíšila (č.p.48), kde se učilo jen do října 1850, protože poté byla škola přestěhována do domu pana Jana Pospíšila (č.p.31). O několik let později byla postavena budova speciálně pro školu.

3. Situace ve světě před rokem 1914 a hlavní ohniska sporů v Evropě

V dobách Krymské války, která byla v 50. letech 19. století, byla Bosna a Hercegovina za pomoci Ruska osvobozena od nadvlády Turků. Ale v roce 1908 připadlo toto území pod Rakousko-Uhersko. Od té doby si Rusko s rakouskou říší nemá co říct.

Francie se nikdy nesmířila se ztrátou Alsaska a Lotrinska, které si přisvojilo Německo. Sama by si na Německo netroufla, tak hledala spojence a toho později našla v Rusku.

Dalším klíčovým místem Evropy bylo Srbské království, které si nárokovalo území k Černému moři. To ohrožovalo rakouské císařství.

V Německu a Velké Británii se začaly budovat obrovské námořní flotily a tyto dvě země neměly konkurenta, jen sami sebe.

Evropa byla před první světovou válkou rozdělena na dvě zneprátelené strany, které mezi sebou bojovaly o územní rozsah. Na jedné straně stály státy Dohody (později Trojdhody) a na straně druhé státy Trojspolku.

Mezi státy Trojspolku patřilo Rakousko-Uhersko, Německo a Itálie. Jako reakci na Trojspolek vytvořila Francie, Velká Británie a Rusko tzv. Trojdhodu.

Dohoda (Trojdhoda)

Dominantní postavení mělo v Trojdhodě Německo, které také dalo podnět k uzavření spojení s Rakouskem-Uherskem. Německo tak chtělo mít větší kontrolu nad Rakouskem-Uherskem. Podpořilo dualismus v našich zemích a

bojovalo proti federalismu. Snažilo se řídit vnitřní politiku a tím bránit věcem, které by se Německu nehodily, jako např. především vznik federalisticko-slovanského Rakouska.

Politika aliancí byla Bismarckem, německým kancléřem a nejmocnějším mužem Německa, rozšířena do prostoru Itálie a v roce 1882 se Itálie připojila k Dohodě a Trojdohoda tak byla na světě. Vojenská cena Itálie se Berlínu a Vídní zdála nevelkou, svazek s ní hodnotily spíše politicky. V případě konfliktu s jinou evropskou velmocí tak mělo Rakousko-Uhersko jistotu, že na ně Itálie nezaútočí.

Trojspolek

Základem Trojspolku byla dohoda mezi Velkou Británií a Francií, která vymezovala koloniální zájmy a zároveň mířila proti mocenským ambicím Německa. Ruskem otřásla porážka od Japonska v letech 1904-5 a tak hledalo mezinárodní oporu. Té se jí dostalo právě od Francie a Velké Británie, které spojení Rusku nabídly. Smlouva byla uzavřena v roce 1907 a v tomto roce byla tak definitivně Evropa rozdělena na dva mocenské celky.

4. ROK 1914

28. července 1914 byl spáchán atentát na rakouského následníka trůnu, arcivévodu Františka Ferdinanda d'Este. Za atentátem stál srbský nacionalista Gavrilo Prićip. Srbsko dostalo 23. července ultimátum, které silně omezovalo jejich svobodu. Srbové se snažili požadavkům vyhovět, ale i přesto jim 28. července 1914 vyhlásilo Rakousko-Uhersko válku. Tři dny na to vyhlásilo válku Německo Rusku, poté obsadilo Lucembursko a bylo ve válce s Francií. Spojenec Francie, Velká Británie, vyhlásila 4. srpna Německu válku a během několika dní byly všechny státy Trojdohody a Trojspolku ve vzájemné válce.

Německo si myslelo, že to bude blesková akce. Odehrávala se na několika frontách. Čeští vojáci odcházeli nejčastěji na frontu italskou (jižní) nebo ruskou (východní). Na začátku válčení byla hlavní pozornost na Německu, které postupovalo směrem k Francii a na Rusko, které mířilo západním směrem na Halič. Německo muselo část vojska stáhnout a nasadit ho na východ proti Rusům. Na začátku září byl zastaven postup Němců na řece Marně a Paříž si mohla oddechnout. Vojska se zastavila, tvořily se zákopy, minová pole, bunkry. Válka se nikam nepohnula, jen čísla obětí se razantně navýšila.

Na konci roku se podařilo německému generálu Hindenburgovi zničit ruskou armádu na východní frontě. Úspěch však měli Rusové proti rakouským vojskům, která tlačila západním směrem svými silami.

Na jižní frontě se podařilo Srbsku vrátit počáteční porážky Rakousku-Uhersku, tím, že je nakonec vytlačilo ze země.

4.1 ROK 1914 v Hlízově

Hlízov má v tomto roce 733 obyvatel.

Kronika obce říká:

„Význam slova válka se nikdy tak neprojevil lidstvu jako ve válce světové. Od roku 1914-17 vypověženo celkem 41 válek.

Když se roznesla zpráva o atentátu na rakouského následníka trůnu Františka Ferdinanda d'Este v Sarajevu, vzbudila tato zpráva i v obci Hlízov značný rozruch.

Byla sháňka po novinách a tehdy populární deníček Cep se rozšířil po celé vsi. Nad atentátem byly projevovány důvěrně poznámky, že si to následník trůnu způsobil sám, že neměl dráždit Srby, atd. V hospodách se hovořilo o možnostech války a po vydání ultimáta Srbům věděl každý, že válka je jistá.“¹

Mobilizace

V neděli o Sv. Anně 26.7. roku 1914 přijel do Hlízova kočár s posly okresního hejtmanství o mobilizačním plánu a doručili je starostovi Karlu Jelínkovi, aby ho dal ihned vyhlásit.

Mobilizační alarm byl podle kronikáře proveden bezvadně, neboť obec se na válku připravovala už od roku 1908, a již tehdy dostali mobilizační instrukce.

Hlízov měl dodat 10 dvouspřežních vozů do Kutné Hory v 6 hodin ráno.

Bylo zmobilizováno 9 armádních sborů.

¹ školní kronika obce Hlízov 1924-1935, s. 109

Dle vyhlášky každý, kdo měl povinnou vojnu do 37 let, musel narukovat k svému doplňovacímu velitelství. Kronika říká, že až teď všichni chápali vážnost situace.

*Ženy byly vystrašené, muži zamlklí, rozzlobení, nebo zpívali písně jako třeba: „Šup sem, šup tam, nám už je to všechno jedno...“.*²

V pondělí 27.7. 1914 nastalo loučení a pláč. Do 4 dnů podává starosta Jelínek zprávu o tom, že všichni, co měli, narukovali. Mobilizační nástup byl proveden během 24 hodin.

21.8.1914 byla vyhlášena mobilizace 2. výzvy, ale postupně po ročnících, počínaje ročníkem 1876 a konče ročníkem 1872.

*„Sympatie Čechů byli na straně Rusů, Srbů a Francouzů. Nad každou porážkou Rakouska a Německa byla údajně pocitována tajná radost.“*³

Kronika udává všechny odvody za první světové války. Popisuje ročníky, které měly narukovat a datумы jejich nástupu.

Odvodů bylo v obci za války přesně 19 a poslední byl v dubnu 1918 (ročník 1894-1899).

Např. 16. odvod. Ten byl v květnu 1917 a týkal se ročníků 1867-72, tedy 45-50 letých. Byli to lidé, kteří byli kdysi ze seznamů odvodů vymazáni a tomuto odvodu se říkalo „odvod mrzáků“.

Odvody odešlo z Hlízova 125 mužů, což bylo 29% všeho mužského obyvatelstva a 16% obyvatel obce.

² školní kronika obce Hlízov 1924-1935, s. 109

³ kronika obce Hlízov 1924-1935, s. 161

V kronice je vypsáno 102 jmen mužů, kteří narukovali během 1.světové války. Ostatní se kronikáři nepodařilo zjistit. Asi 13 vojáků z Hlízova bylo zajato v Rusku.

Řídící učitel Karel Brynych píše ve své pamětní školní knize²:

„Tak veliký úbytek mužských sil působil zhoubně na hospodářské poměry v Hlízově. Jen s krajní námahou za pomoci školních dítek mohly býti polní práce vykonávány. Řemeslníci, mimo kováře, vytratili se z obce docela.

S kolářskou prací běhalo se ode vsi ke vsi, ke krejčímu muselo se do města, švec na správkou nebyl nikde k nalezení.“⁴

V každé obci byla nařízena vojenská příprava mládeže. V Hlízově byla zřízena v březnu 1916 a měla 19 cvičenců, které cvičil jistý Karel Kosík z č.p. 26.

Rodinný život, hmotné i mravní poměry obyvatelstva trpěly válkou. Živobytí bylo den ode dne dražší. Ve školní kronice řídícího učitele Brynychy se k roku 1914 dočítáme:

„Hmotná situace učitelstva se zhoršuje. Učitelé mají práci nejen ve školách, ale mají i spoustu starostí se službou, kterou vykonávají mimo školu.“⁵ Brynych dále pak vyjadřuje svou nespokojenost s nízkým platem pro učitele.

Uprchlíci

Z Haliče se do Čech hrnuly proudy uprchlíků, zejména polských židů, kteří byli umístováni v našich vesnicích.

⁴ kronika obce Hlízov 1924-1935, s. 158

⁵ kronika obce Hlízov 1924-1935, s. 165

Také do Hlízova jich přišlo v roce 1914 celkem 23, z toho 15 dětí. Tyto rodiny zde zůstaly do roku 1916 a pak se přestěhovaly do Nových Dvorů.

5. ROK 1915

Západní fronta se nijak zvlášť nezměnila. Známa je především bitva u města Ypres, kde byla poprvé použita chemická zbraň. Nasadilo ji Německo proti Francouzům.

Němci obsadili západní Ukrajinu, Bukovinu, část Běloruska a Litvu.

5.1 ROK 1915 v Hlízově

Také v druhém roce války byly pořádány různé pomocné akce pro válečnou péči. Bylo sebráno 71kg vlny, která byla odevzdána Červenému kříži a nepatrné množství peněz, které byly, mimo jiné, darovány vdovským a sirotčím fondům.

Učitelstvo stejně jako minulý rok pomáhalo při sčítání osevu, obilnin, vydávání lístků; mlecích, chlebových, cukerních a kávových. Děti, které navštěvovaly školu, pomáhaly se zemědělskými pracemi. Např. sbíraly travní semena a kopřivy. Z kopřiv se poté vyráběly léky.

„Drahota řadí každým dnem více a více. Usínáme-li večer plni starostí, vstáváme ráno s novými, neboť co včera ještě bylo za korunu, je dnes už za dvě, zítra za tři, a tak stává se jedno po druhém přímo nedosažitelným. Přimo úžasných cen dostoupily nitě a zboží bavlněné a vlněné. Špulka nití je za dvacet korun - jindy stála 36h^a. Ponožky, jichž pár byl za 60h a

lepších za korunu, stojí dnes 8 korun! ... Za takovýchto poměrů stále rostoucí drahoty spěje vše nezbytné k bídnému živoření. Je prostě nemožno i vrstvám zámožnějším, ale na pevný plat odkázaným, existovat.“⁶

Jak už to na vesnicích chodí...

Byli tu lidé, kteří by na vojnu poslali každého. V dubnu 1915 žaluje anonymní denunciant^b na Karla Slepíčku, zedníka z č.p. 68, že je dosud doma, ačkoliv je schopen vojenské služby.

Také zdejší žid Mandelík žaluje četnictvu na Josefa Kubíka, že už se po zranění zotavil, a tak by znovu mohl nastoupit do války.

Vyživovací podpory

Rodiny povolanych dostávaly vyživovací podporu. V Hlízově braly podporu téměř všechny ženy. Nejprve dostávala dospělá osoba 85h¹ denně a dítě do 8 let 42,5h. Od srpna 1917 byly podpory zvýšeny o 100%, ale nesměly přesahovat 12 korun pro rodinu denně.

„ Kdo by si před válkou byl mohl na příklad představit, že nit na přišití záplaty, ba záplata sama, košile, neděravá obuv stanou se vzácnostmi, že za člověka šťastného, ba bohatého bude pokládán, kdo bude míti skývu^c chleba, jíž nelze často ani za veliké peníze koupit.“⁷

⁶ školní kronika obce Hlízov 1924-1935, s. 121

⁷ školní kronika obce Hlízov 1924-1935, s. 118

Hyperinflace

Znehodnocení peněz popsané v předešlém odstavci mělo za následek ohromné stoupaní cen. Před válkou měl např. dělník 2,50k^c denně, mohl si za to koupit třeba 5kg mouky, nebo 1,5kg^d hovězího masa, nebo kilo másla, nebo 20 litrů mléka, nebo 30kg brambor atd.

Za dobu války nastala hyperinflace a cena zboží razantně stoupla.

Nepomáhala ani stanovená maximální cena, protože se jí nikdo neřídil. Prodávající prodával draže a kupující nabízel více, jen aby ji ulovil.

„Ve zdejší zelinářské krajině prodává se 1q^d cibule za 50k^e, česnek za 300k, zelí za 16k, brambory za 20k. Snesitelnější jsou ceny obilovin, protože je stát zrekvíroval, ač i ty jsou dosti vysoké. Cent^f pšenice je za 34k, žita za 28k, ječmen za 28k, ovsa za 26k, mouka pšeničná 52h-80h za kilo. Ceny dobytka, masa a tuků jsou neslýchané. V obci se prodává kráva za 1800k, krmný vůl za 2600k, pár tažných volů 4400k, pár selat 5 neděl starých 100k. Maso stoupá dle cen dobytka, hovězí 4k za 1kg, vepřové 5k. Drůbež: husa 10k, kachna 5k, pár kuřat 4k, pár holoubat 2k, slepičí vejce 16h. Za takových poměrů mají se zemědělci dobře. Hůře je úředníkům, zřízencům drah, řemeslníkům a dělnictvu.“⁸

V září roku 1916 už bylo kilo hovězího za 8k, vepřové za 10k nebo 1g ječmene za 33-36k.

⁸ kronika obce Hlízov 1924-1935, s.166

„Není snad ve vsi jednoho zadluženého hospodáře! A osud druhých? Ten je žalostný!“⁹

Rekvisice

Po blokaci Rakouska a Německa bylo všem jasné, že bude bída o potraviny. Vláda zajišťovala zásoby mouky, obilí atd., protože muselo být zabezpečeno zásobování vojska. V srpnu 1914 jmenovala vláda tzv. žňové komise.

První rekvisice byla nařízena v říjnu 1914, kdy měla obec odnést 200q obilí.

V lednu roku 1915 byla zabavena všechna oves pro válečné potřeby. V únoru téhož roku bylo dáno pod závěru^g obilí a mouka a majitelé s nimi tak nesměli disponovat.

V březnu 1915 se konal první soupis obilí a zásob. Na osobu bylo ponecháno 7kg mouky, nebo 9x2kg obilí na měsíc. Tyto soupisy dělal řídicí učitel hlízovské školy Antonín Brynych a starosta Karel Jelínek.

V květnu 1915 byl ve Vídni zřízen válečný obilní ústav s filiálkou^h v Praze. Kronikář píše: „Celý ústav spravovali židé, kteří se tam ulejšvali před frontou.“¹ Pro naší obec byl jmenován komisionářem Ignác Zelenka, žid a obchodník s obilím v Kutné Hoře. Pro celý okres byl jmenován Eduard Wohrizek, Ferdinand Lissau, Josef Fustic.

V srpnu 1915 byly zavedeny tzv. „chlebenky“, za které se kupovala mouka a chléb. Do Hlízova přišly 22. srpna, bylo jich 350 a vydával je řídicí učitel Antonín Brynych až do konce roku 1919. Současně s tím byly jmenovány aprovizáčnické komise. V Hlízově byli členy Karel Jelínek, předseda Antonín Brynych, jednatel Antonín Louda,

⁹ kronika obce Hlízov 1924-1935, s.166

František Marrovský, Jan Frinta, Leopold Mandelík, Josef Pospíšil.

V září 1915 byly zavedeny tzv. mlecí výkazy. Mlelo se za lístky ve smluvních mlýnech. Lístky prý vydávalo hejtmanství, které je úmyslně zadržovalo. Dávky na mlecím výkaze nestačily, proto se často mlelo za úplatky. Kronikář píše, že co se všechno dělo ve mlýnech, o tom by se daly vyprávět věci... Jezdilo se tam v noci a na dvorech postávaly davy lidí. Mlynář a stárkové⁹ byli bohové a jejich přízeň si obyčejní lidé kupovali vším možným; penězi, masem, tabákem, doutníky, vínem, likéry, máslem, někde prý i ženy nabízely samy sebe.

Baštecký mlynář například semlel sousedovi Loudovi (bydliště č.p.9) 10q obilí za telecí kýtu, šišku másla, 50K a doutníky.

Zdejší stárek^{ch} Růžička, působící v Brynychově mlýně, se stal významnou a vyhledávanou osobností. Za 1q mouky dostal i 1000K. U stárka Růžičky prý bylo možné najít všechno; viržinkyⁱ, koňak, dlouhé salámy, pivo, víno atd.

Z mnohých mlynářů se stali lichváři, kteří dovedli chudáka oškubat. Kronikář píše o případu z roku 1917, kdy jedna obyvatelka Sázavy, která chtěla umlít 50kg pšenice za 200K. Dostala za to 25kg porušené mouky. Sázavský stárka z toho vytěžil 17kg a prodal ji po 12K. Zbytek byly otruby (7kg) a promletý materiál (1kg).

Šrotování obilí bylo zakázáno a šrotovny byly uzamčeny. 1. listopadu 1915 odvádí z Hlízova Jan Batík 200q pšenice a 100q ječmene. Gustav Jelínek 70q pšenice, Josef Tuček 100q. Václav Brynych 30q, a tak to jde až do konce války.

6. ROK 1916

Na západní frontě začínala být situace čím dál napjatější. Němci chtěli dobýt pevnost Verdun na území Francie a až do prosince 1916 trvaly boje. Aby Francie ulehčila u Verdunu situaci, zahájila ofenzívu na řece Sommě, kde byly poprvé použity tanky.

Stejně jako na západní frontě se i na východní snažili tentokrát Rusové ulehčit Francouzům situaci u Verdunu a zahájili tak ofenzívu proti rakouské říši. Do války se zapojilo Rumunsko. To bylo Rakouskem-Uherskem a Bulharskem nakonec dobyto.

6.1 ROK 1916 v Hlízově

V roce 1916 byly rekvirovány brambory, zelenina a dobytek. Od roku 1917 bylo odváděno máslo a sádlo a to 2kg sádla z vepře do 60kg za maximální cenu 19K.

Rekvisice se staly postrachem, zvláště tam, kde byly spojeny s domovní prohlídkou. Zásoby byly ukrývány, dle vyprávění zdejších, na půdách, ve sklepích, ve stohách, v jámách, v hromadách dříví, ve hnoji, v pecích, v posteli, byly voženy do polí atd. Někdy se zásoby vezly i do jiné vsi k přátelům.

Kronikář se zmiňuje o Františkovi Tučkovi (č.p.35), který vezl obilí k bratrovi do Nových Dvorů. Tam ale měla přijít rekvisice druhý den. Když se vracel s nepořízenou a s celým nákladem domů, tak ho zastavila rekvisiční komise. Zachránil ho kus uzeného, který dal strážmistroví.

Panu Buldrovi se zase zkazila mouka v jámě, kterou nevyzdil.

Rekvisice v Hlízově se konaly za účasti žňové komise. Někdy při tom byla i četnická nebo vojenská asistence a často došlo i k ostrým výstupům.

Kromě rekvisic byly v obci často prováděny sbírky. V dubnu 1915 byla nařízena sbírka kovů.

V květnu 1918 byl soupis všech psů a čísla známek.

Kronikář píše: „V té době bylo již Rakousko opravdu „na psu“. Ve městech hlad. Lidé jsou živi na samé - „enky“.“¹

V dubnu 1916 byly zavedeny i cukřenky a v červenci téhož roku kafenky, v září tučenky, v listopadu petrolenky. „Při nich dokonce pamatováno na věčné světlo v kostelích.

7. ROK 1917

USA vstoupily do války. Válčily po boku Francie a Velké Británie. Německo vyhlásilo torpédovou ponorkovou válku. Státy Dohody vítězili na Blízkém východě.

Mezitím se v Petrohradě bolševici chopili vlády.

V listopadu se v Litvě v Brestu začalo jednat o míru mezi Ruskem a Německem, Rakouskem-Uherskem, Tureckem a Bulharskem. Mír byl v březnu 1918 vykoupen ztrátami některých území. Zanikla východní fronta.

7.1 ROK 1917 v Hlízově

V roce 1917 byly zavedeny mýdlenky a konečně i tabáčenky. Kuřáci se v době války měli špatně, protože

neměli co kouřit. Tedy, pokud si nepomohli listy višňové nebo buků.

Z Hlízova odešlo 10 lidí na odvody. Dosud narukovalo 111 lidí, což je 27,8% obyvatel mužského pohlaví.

Drahota stále trvá.

„Je nemožno, i vrstvám zámožným, ale na pevný plat odkázaným, existovat.“¹⁰

8. ROK 1918

Země byly vyčerpané a neměly dostatek surovin. V říjnu požádalo Turecko o příměří.

V listopadu vypukla v Německu revoluce a potom, co se Rakousko-Uhersko rozpadlo na jednotlivé státy, podepsalo dohodu o příměří a přiznalo tak porážku. To se stalo 11. listopadu 1918.

9. Pokuty a tresty

Všechny potřeby pro další vedení války byly ostře vymáhány okresním hejtmánstvím, kde za války působili hejtmani Vichr, Blažek a Tamchyna. Poslední z nich přišel do Kutné Hory v roce 1917 a zavedl systém peněžitých pokut a trestů.

Ze zdejší obce byli pokutováni: Jan Batík, nájemce dvora pro „zatajení a zcizení zásob“. Byl ve vězení 6 týdnů. Také za porušení předpisů o dodávce obilí a

¹⁰ kronika obce Hlízov 1924-1935, s.178

mlecího řízení pokutou 200K, také pro zkrmení zeleného žita, pokuta 200K. (12/12/1917)

Dále byli pokutováni: Josef Gruntorád (č.p. 61), Jan Karásek (č.p.36), Jan Pospíšil (č.p.37), Marie Cibulková (č.p.51), Barbora Pospíšilová (č.p.27) a Marie Frintová (č.p.17). Všichni dostali pokutu 100K za neohlášenou porážku vepře. (26/1/1918)

František Marrovský (č.p.25) dostal pokutu 30K za zatajení zásob, navíc mu ještě bylo zabaveno 46kg pšeničné mouky.

Antonín Pospíšil (č.p.11) dostal za zatajování zásob pokutu 200K a zabavili mu 53kg žita.

František Pospíšil (č.p.10) za šrotování na úředně zapečetěném šrotovníku byl potrestán pokutou 200K.

Pan Antonín Pospíšil (č.p.11) také dostal spolu s Janem Karáskem (č.p.36) pokutu za neodvedení mosazného hmoždíře s paličkou.

Ještě po převratu za republiky, v květnu 1919, byl pokutován mlynář Václav Brynych. Musel zaplatit 2000K za nedodržování mlecích předpisů.

10. Nákupy za války

Hlad ve městech vyháněl lid do vesnic, aby si opatřili ty nejnutnější potraviny. Takové obchodování bylo sice zakázáno, ale hlad byl mocnější.

I do Hlízova přijížděli lidé z okolních měst, z Prahy a z průmyslových okresů v severních Čechách. Výhodou bylo mít příbuzné mezi rolníky, jinak to nebylo lehké. Na chléb se stály ve městech fronty. Proto mnoho lidí

shánělo živobytí ve vsích. Bezzemci byli i z kruhů úřednických, profesorských a jiných.

Potraviny se vyměňovaly za látky, tabák, oblečení a luxusní věci. Všude existovali překupníci, kteří bohatli na neštěstí jiných a prodávali hladovým lidem zboží mnohem draž. Za 1g pšenice chtěli třeba 800-1000K. „Těžko je kronikáři uváděti jménem - současní vrstevníci je znají, pro budoucí generaci lépe, upadnou-li jejich jména v zapomenutí.“¹

11. Válečné půjčky

Během války bylo vypsáno několik půjček peněz:

- I. - říjen 1914
- II. - květen 1915
- III. - říjen 1915
- IV. - duben 1916
- V. - listopad 1916
- VI. - květen 1917
- VII. - listopad 1917
- VIII. - červen 1918

Na II. válečnou půjčku dala obec Hlízov 500K z chudinské pokladny. Z jednotlivců pak: Josef Tuček (č.p. 91) - 5000K, Gustav Jelínek (č.p. 39) a Josef Kábela (č.p. 2) - 2000K, Leopold Mandelík - 800K.

III. válečná půjčka se nepodařila kronikáři zjistit.

IV. válečná půjčka - od jednotlivců celkem 33 100K a od obecního zastupitelstva 4000K.

V. půjčka - vybráno 47 350K a obec dala 1500K.

VI. půjčka - vybráno 18 200 a obec dala 1000K.

VII. půjčka - občané museli povinně na popud vojenské služby darovat finanční obnos, díky tomu se vybralo 38 500 a obec dala 1000K.

VIII. půjčka - od občanů bylo vybráno 36 350K a obec dala 1000K.

„Překvapiv snad někoho tyto vysoké šifry, musí uvážit, že mnozí jednotlivci se tak vykupovali z vojny na dovolené nebo jejich prodloužení. Nátlak na starosty a učitelstvo byl přímo surový a hrozeno jim povoláním na vojnu. Např. Úřední přípis k V. válečné půjčce končil těmito slovy: „Výsledek upisování V. půjčky v obci tamní bude svědectvím, jakému vlivu a vážnosti těší se pan starosta. Neuspokojivý výsledek, byl by důkazem, že pan starosta není dobře na svém místě a muselo by se uvažovati o zrušení jeho zproštění od povinnosti domobranecké!“¹¹

Ukončení přípisu k VII. Válečné půjčce zní: „Od tamního úřadu nedošel vůbec předepsaný výkaz o agitaci na válečnou půjčku, což musím panu starostovi vytknouti a žádám, aby nejdéle do týdne přesně vyhotovený výkaz s vykázanými též dodatečnými úpisy sem zaslal.“¹²

Po převratu byly tyto půjčky buď jednotlivci nebo korporacemi prodány peněžním ústavům, ovšem se ztrátou až 80%. Kampelička^j je převedla na půjčku republiky. Někteří je jen zahodili.

¹¹ kronika obce Hlízov 1924-1935, s.180

¹² školní kronika obce Hlízov 1924-1935, s. 113

12. Škola za války

Válka měla špatný vliv i na školu. Děti vyrůstaly bez otců, ve válečné době plné smrti, surovosti a otroctví. Panovalo násilí, lži, přetvářka, bída, podvýživa. V takové době děti vyrůstaly a proto není divu, že byla velká poválečná zločinnost.

Poklesla školní docházka, zvláště u starších dětí. Ty zůstávaly doma kvůli práci, kterou museli dělat za své otce.

Ve II. třídě hlízovské školy poklesla o letních měsících docházka až na 44%. Psal se rok 1917/18.

Řídící učitel Antonín Brynych byl zaměstnán různými soupisy, rekvisicemi a aprovizáčnickými funkcemi.

Místo vyučování pořádaly děti různé „vlastenecké sbírky“ kovů, listí, vlny atd. na červený kříž a ostatní. Dělal se papírové ponožky pro vojáky. Ve školním roce 1917/18 bylo vyučování dokonce zastaveno kvůli nedostatku paliva, nebo se učilo jen 3x v týdnu. Školy byly často využívány jako vojenské lazarety a výuka probíhala v soukromých domech. Učilo se např. v Nových Dvorech, v Sedlci, Neškaredicích a jinde. Válkou ubyla spousta dětí, na celém okresu do roku 1925 okolo 6000 dětí a proto nastalo rušení tříd, zvláště v letech 1925-27. V roce 1922/3 bylo do zdejší první třídy zapsáno 5 dětí.

Za války tu působili následující učitelé: Antonín Brynych, Josef Roček (zemřel v roce 1915), Svatopluk Štěpina, který byl odtud povolán na vojnu, Bohumil Jelínek, Anna Fialová, Emilie Lavecká a Marie Švecová.

Učitelé na vesnicích i ve městech byli v zemi bráni jako „politicky podezřelí“ (politisch-verdächtig) a podle toho taky s nimi bylo jednáno. V Hlízově to byli učitelé: Antonín Brynych, který byl ve funkci řídícího učitele, Josef Roček, učitel, Svatopluk Štěpina (povolán na vojnu), Anna Fialová, Emilie Lavecká a Marie Švecová.

Okresní inspektoři a hejtmani dostali pokyn, aby bedlivě sledovali jednání těchto lidí a zejména projevy náklonnosti k srbskému a ruskému národu. Pokud zde byly určité sympatie, byli disciplinárně stíháni. Takový případ se stal učiteli školy v Kutné Hoře, Aloisu Horáčkovi. Učitel Horáček poslal na frontu dopis svým známým Sokolům a za to byl ihned suspendován a až do roku 1918 nedostával plat.

Školám byl pod hrozbou trestu nařízeno oslavovat vládnoucí dynastii. Způsoby byly různé, vyvěšování praporů na oslavu vítězství, císařských svátků, kupování odznaků a obrázků aj.

Krajský soud v Kutné Hoře vyhlásil zákaz zpívání některých národních písní, jako např. „Hej Slované“, „Kde domov můj“, „Bývali Čechové“, „Když jsem já byl malý chlapec“, „Mí zlatí rodiče“ a další.

Nastala persekuce školních knih, zejména čítanek. Byly zakázány Jiráskovy spisy. Všechny úřední zákazy a výnosy, které byly vyneseny během války jsou, jak píše kronikář, uloženy ve školním archivu (dnes už v okresním archivu) a jsou zachovány jako důkaz kulturního úpadku české školy za světové války.

13. Zajatci

Za dobu války se nahromadilo na obou válčících stranách mnoho zajatců, kteří byli umístováni v tzv. „lágrech“. Tam obvykle býval hlad, nečistota a vyskytovaly se zde všelijaké nakažlivé nemoci. Později byli zajatci využíváni jako levná pracovní síla a obce o ně mohli požádat.

Reakcí na žádost zdejší obce z července 1916 bylo do Hlízova posláno 13 italských zajatců, kteří byli zaměstnání v různých zdejších usedlostech. Kronikář zmiňuje jen několik jmen:

Emanuelo Saviari - zaměstnán u Suchánku č.p. 82

Petr Santucci - zaměstnán u Pospíšilů č.p.27

Carolo Skivan - zaměstnán u Donátů,

Ludovico Valloni - zaměstnán u Pošíků

Ignacio Allegro - zaměstnán u Hrušků

Zajatci zde pracovali do konce roku 1918 a všichni se podle kronikáře chovali slušně, jen Ignazio Allegro byl v lednu 1918 odveden četníkem, protože se pokusil o znásilnění jistého děvčete.

Zajatci dostávali denně 40K, šatili a stravovali je zaměstnavatelé.

Ruských zajatců zde bylo 12 a všichni byli zaměstnání ve dvoře pana J. Batíka. Kronikář se nezmiňuje, v kterém roce přišli. Pracovali zde: Konrád Muzika, Ivan Kostenkov, Ilja Burusuk, Josip Černovskij, Karel Marek, Josip Henčerenko, Štefan Kupostrinkij, Timolej Svitcký, Daniel Repenko, Pavel Šinuté a 2 jména jsou neznámá.

Byli to lidé z různých gubernií a různě chytří. Někteří byli negramotní, jiní měli školské vzdělání. Ale hudebně nadaní byli všichni a zpívali ruské písně.

Někteří z nich, jako například Karel Marek, tu navázali důvěrné styky. V případě Marka to bylo s Marií Stočkovou, která byla vdova po padlém vojínu. Stočková otěhotněla a Rus uprchl.

Z ruských zajatců tu trvale zůstal Štěpán Kupostrinski, který si vzal dceru pana Zmrhala. Kupostrinski pracoval jako dělník. Jeho žití v českých zemích mu až zas tak vyhovující nepřipadalo, protože podle vyprávění pocházel z rodiny, která v Rusku vlastnila velké hospodářství. Rus si ale neměl na co stěžovat. Se zajatci u nás bylo nakládáno slušně, dostatek stravy měli také. Z počátku byl styk s nimi zakázán.

Mimo zajatců zde také pracovalo 21 rakouských vojáků, kteří dostávali na stravu 2K denně.

Ze zdejších občanů byli také někteří zajatci v Rusku. Podle vyprávění byly dojmy různé, to záleželo na tom, kde byli umístěni. Horší to měli ti, co byli na ruských vesnicích, protože negramotní Rusové měli málo porozumění pro slovanské bratrství, kterému se tehdy říkávalo „Rustriáctví“.

14. Ranění a padlí

Už brzy po zahájení války jezdily našimi vesnicemi vlaky s raněnými vojáky. V srpnu 1914 jezdily vlaky ve Starém Kolíně a v Hlízově po severozápadní dráze přijel první vlak až na podzim.

Josef Kubík byl prvním raněným z Hlízova. Zranění utrpěl 2.9.1914 v bitvě u Komarova na ruské frontě. Přijel 8.9.1914.

Václav Maliva přijel raněn už v září. Později jich samozřejmě bylo více, a hned jak se uzdravili, museli zase nastoupit na frontu.

Štěstí měli ti, co se dostali do českých nemocnic a mohli tak být ve styku se svými rodinami. Největší vojenská nemocnice byla v Pardubicích.

Prvním padlým z Hlízova byl František Šebek (č.p.65), kterého 9.12.1914 střelili na ruské frontě do hlavy.

V příloze je abecední seznam všech padlých vojínů z Hlízova, včetně těch, kteří zemřeli následkem válečných útrap.

Těmto obětem války postavila obec v roce 1924 důstojný pomník, na němž jsou jejich jména uvedena. Mezi nimi bylo také jméno Josef Hradka, který byl nezvěstným. V roce 1925 přišla však zpráva z německého konzulátu, že Hradka žije v Hamburku. Na pomníku jeho jméno zůstalo, protože pro český národ jako voják vykonal hodně.

Seznam občanů Hlízova, kterým život vzala válka: viz příloha.

15. Vyznamenání

Za války dostávali příslušníci armády rakouská vyznamenání.

Bylo několik druhů těchto vyznamenání, níže jsou zde některé zmiňovány:

Záslužný kříž

Založil ho císař a král František Josef I. Kříž má čtyři třídy: zlatý kříž s korunkou a bez ní, stříbrný kříž s korunkou a bez ní. Kříže se nosily na červené civilní stuze. Od září 1914 se záslužné kříže udělovaly i za vojenské zásluhy na červenobílé šrafované stuze.

Vojenská záslužná medaile

Založil císař a král František Josef I. za chvalné výkony ve válce nebo za výtečné služby v míru, kterým se dostalo císařského "pochvalného uznání". Medaile má na lici císařovo vyobrazení s okolo opsaným jménem a titulem, na rubu vavřínovým a dubovým věncem ovinutý nápis " SIGNUM LAUDIS " (známka pochvaly).

Seznam občanů Hlízova, kteří dostali vyznamenání:

Plukovník Josef Adamička dostal vojenský záslužný kříž III. třídy s válečnou dekorací.

Jaroslav Petráš, svobodník pěšího pluku (č.p.18), dostal bronzovou medaili za statečnost.

Josef Kábela, záložní dragoun, byl oceněn železným záslužným křížem a medailí za udatnost.

Alois Suchánek, štábní strážmistr, oceněn stříbrným záslužným křížem s korunou za udatnost a stříbrnou medailí.

Václav Špaček, desátník pěšího pluku (č.p.21), dostal stříbrnou medaili za udatnost.

Alois Heřmánek, desátník, oddělení strojních pušek, oceněn zlatou válečnou medailí za udatnost.

Alois Novotný dostal válečnou medaili za udatnost.

Všechna tato vyznamenání byla uveřejněna v „Úředních listech“ z 9.11.1916 - 22.9. a 22.10.1917.

16. Ti nejstatečnější...

V kronice je na dvou stránkách rozepsán příběh Františka Kočárníka, francouzského vojáka, který statečně bojoval po boku francouzské armády. Níže je shrnutí vyprávění kronikáře o tomto statečném hlízovském občanovi.

Zvláštní zmínku zasluhuje František Kočárník z Turkaňku, francouzský legionář. Kočárník se vyučil číšníkem, poté odjel do Londýna, kde pracoval v českém závodě Jana Sýkory. Když vypukla válka, tak vstoupil jako dobrovolník do 1. pluku cizinecké legie, která se shromažďovala ve francouzském městě Boyon. V říjnu 1914 odjel na frontu, kde se účastnil těch nejtěžších bitev. Dne 26. dubna 1918 v bitvě u vsi Cáchy v lesíku Bois d'Hangare byl smrtelně raněn do břicha a na následky zranění ještě téhož dne zemřel. Nejprve byl pochován v Dury Belle-Abbès a později byl převezen na hřbitov v Amiensu. Po jeho smrti byla jeho matce odevzdána francouzská vojenská medaile s následujícím přípisem (dle přesného znění kroniky obce):

„Legionnaire de tere classe, Kočárník François, mort pour la France. Légionnaire brave et dévoué. A été blessé mortellement, en se portant couragesement à l'assauts de lignes ennemis le 26 Avril 1918.“¹³

¹³ kronika obce Hlízov 1924-1935, s. 159

Legionář 1. třídy, František Kočárník, zemřel pro Francii. Legionář statečný a věrný. Byl raněn smrtelně, postupuje odvážně proti útokům nepřátel, 26. dubna 1918.

Současně obdržela od ministerstva Národní obrany ze dne 7.7. 1922 Československý válečný kříž.

Matka Kočárníka mimo to dostala také 1000 franků.

O zesnulém Františku Kočárníkovi se zmiňuje i spisovatel Emil Ulrych ve své knize S Francií za svobodu světa. Byli to spolubojovníci na francouzské frontě.

Z legionářů kronika uvádí také Josefa Straku (č.p.66), který jako člen úderné roty bojoval u Zborova a účastnil se českých bitev v ruské legii.

Mimo něj sloužili v legiích v Rusku:

Hlávka Karel, Vokřál František, Vokřál Václav, Vognar Václav, Pek Alois, Zmrhal František.

V italských legiích sloužili:

Macrovský Josef (č.p.25), Pospíšil František (č.p.10), Hlávka Karel, Růžička Jaroslav, Pilař Jaroslav, Sodoma (Veselý Josef).

Jako invalidé se z války vrátili:

Novotný Josef (č.p.75), Malina Václav (č.p.96), Smolík Karel (č.p.54), Tichý Josef (č.p.5), Sodoma Karel (č.p.21).

17. Nemoci

Z epidemií, které běžně válku provázely, měli lidé velký strach. Díky lékařské vědě se však podařilo těžkým epidemiím zabránit.

V některých místech haličské fronty se vyskytla cholera hromadně spolu s úplavicí. Jednotlivé případy cholery se vyskytly i v Čechách v Josefově, kde to bylo především kvůli ruským zajatcům.

Tisíce našich lidí zemřelo na skvrnitý tyfus v zajateckých táborech v Rusku a Srbsku. Zdravotní poměry v Hlízově byly po celou dobu války dobré.

V březnu 1918 se u amerických vojáků objevil záhadný druh chřipky a během cesty do Evropy vyvolal mnoho úmrtí. Na podzim 1918 se pak začal šířit do celé Evropy. Mezi americkými vojáky se tehdy říkalo, že zabíjí rychleji a spolehlivěji než to kdy dokázaly německé kulometry. V letech 1918-1919 se tak na Evropském kontinentě objevila jedna z největších pandemií (epidemie postihující všechny vrstvy obyvatelstva a přesahující hranice státu) chřipky, známá pod názvem "španělská chřipka". „Španělská“ se jí říká proto, že v této zemi měla údajně nejničivější následky a vyžádala si tu nejvíce životů. Původem španělské chřipky byl vysoce infekční "virus A", který běžně napadá vepře. Krátce po jejím zmizení se věřilo, že šlo o přímý důsledek poválečné bídy (podvýživa a nedostatek vitamínů), ale tuto teorii vyvrací fakt, že stejně těžce postihla i země, které se války

nezúčastnily, nebo jí byli postiženi jen relativně málo. Největší úmrtnost byla ve skutečnosti zaznamenána mezi mladistvými a zdravými dospělými.

Skutečnou příčinou byla pravděpodobně masová migrace - přesuny velkého počtu vojáků za hranice kontinentů. Francouzská armáda povolávala v průběhu světové války na Západní frontu posily i ze svých kolonií, včetně domorodých vojáků z Afriky a Indie. Mezi Američany bylo naopak mnoho příslušníků námořní pěchoty, kteří krátce před tím sloužili v Číně.

Podle statistik si španělská chřipka po celém světě vyžádala 20 milionů obětí, tedy více než samotná světová válka. V Hlízově touto nemocí onemocnělo okolo 200 osob a z nich zemřelo 7 lidí. Byli to:

Marie Brynychová, 27 let, dcera řídícího učitele

Anna Tučková, 22 let, č.p.91

Josef Tuček, 50 let, rolník, č.p.91

Josefa Kumpánová, 9 let, č.p.39

Václav Prchal, 57 let, č.p.24

Barbora Špačková, 22 let, č.p.16

Rosalie Staňková, 18 let, č.p.41

Nemoc se objevila na všech místech v Čechách.

18. Z vypravování vojínů

Každý účastník války si domů přinesl spoustu zkušeností, dojmů a poznatků z prožitých hrůz a dobrodružství, že mají podle kronikáře „látku k vyprávění“ až do své smrti. O svých zážitcích si vyprávěli mezi sebou v hospodách. Mnozí neradi vzpomínali. Kronikář hlízovské kroniky udělal soubor z jednotlivých vyprávění účastníků války, kteří byli občany Hlízova.

„... podávám tu jen stručné přehledy, které snad jednou, po letech, budou se čísti se zájmem.“¹⁴

Václav Frinta, č.p.70

Sloužil nejprve u pracovního oddílu ve vojenském skladišti v Ústí nad Labem. Když začala být velká nouze o potraviny, nabídl mu šikovatel^k 6 dní dovolenou, když přiveze 6kg mouky. Tak Frinta jezdil do Hlízova pro mouku a potraviny, za to byl veden ve vojenském seznamu jako nenahraditelný a šťastně vždy uklouzl marškompanii¹. Když ho to omrzelo, ocitl se ve 4 dnech na cestě na italskou frontu. Tam dělal caverny¹³ a spravoval cesty. Okusil, co je hlad a strach. Nejhorší to prý bylo u Monte Falcone, kde od 4. hodiny odpolední až do rána Halové stříleli z dvaatřicítek. 16. května 1918 se vrátil domů.

Alois Heřmánek, č.p.104

Narukoval k 36. pěšímu pluku do Boleslavi a pak k 21. pluku do Kutné Hory. Odtud jeli na Srbsko. Po krátkém

¹⁴ 12. kronika obce Hlízov 1924-1935, s. 165

pobytu v Srbsku byli převezeni do Itálie. Líčí svízelné pochody v horách, noclehy ve sněhu, stráže u zákopů, k nimž se lezlo po provazech. Boudu, v níž se ukrývali, rozstříleli Italové, přičemž byl raněn jeho kamarád Václav Suchánek z Hlízova. Po krátké dovolené doma mu byl přidělen Heřmánek k strojním puškám a odjeli znovu na italskou frontu. Na Hudilogu v kaverně obsluhoval strojní pušku a byl znenadání obklíčen. Italové, kteří Heřmánka zranili na hlavě, je chtěli zajmout a odnést strojní pušku. Heřmánek bleskurychle skočil do kaverny, uchopil několik ručních granátů, italské vojáky zahnal a podařilo se mu získat nazpět i pušku. Raněn nadále obsluhoval strojní pušku a na rozkaz 2 důstojníků byl později odvolán z bojiště a vystřídán. Po uzdravení v nemocnici v Linci byl po návrhu poručíka, jemuž zachránil život, vyznamenán zlatou záslužnou medailí. Na to byl přidělen do Uher jako instruktor strojních pušek k železnému pluku do Lince. Domů se vrátil v srpnu 1918.

Bedřich Jelínek, č.p.39

Byl za války u 36. pěšího pluku, v roce 1914 se dostal do zajetí v Rusku. Byl odvezen na Sibiř do Omska a pracoval u sedláka ve vsi Novoselije odkud byl později přidělen do kláštera na řece Irtyši. Zde se setkal s krajany; učiteli Ledrem z Nových Dvorů a Němečkem z Veletova. Když onemocněl revmatismem, byl převezzen do nemocnice v Tobolsku. Po revmatismu dostal tyfus. Na jaře 1917 byl převezzen do kyjevské gubernie a byl přidělen do dvora polského hraběte Rževudského do vsi Haivoron. V lednu 1918 byl při bolševickém vpádu vydrancován a zpusťošen zámek, kde pracoval. Hrabě s rodinou a správcem

prchli. Mužici rozbíjeli drahocenný nábytek, cenné věci, vydrancovali sklepy, vypili víno a opilí řádili jako zvěř. Jelínek uprchl a dostal se až do Podvoločisky^m. Tam padl do rukou Němcům, kteří ho předali rakouským vojenským úřadům. Byl vyšetřován jako vojenský sběh, odvezen do Lvova, pak do Čech, vláčen po různých garnizonáchⁿ a nakonec uvězněn ve Vídni. Z Vídně byl dopraven spoután do Wieselburku, kde měl být postaven před soud. K soudu však nedošlo a Jelínek byl zařazen do Strafkompanie^o ve Štýrském Hradci. Tam si půjčil 5000K a byl puštěn na dovolenou. V září 1917 byl poslán na italskou frontu, po porážce rakouského vojska u Piavy ujel na střeše vagonu a šťastně se dostal domů.

František Kedršt, č.p.55

Působil v Srbsku a v roce 1915 v Itálii. V roce 1916 byl důstojnickým sluhou na ruské frontě. V roce 1917 byl znovu poslán na italskou frontu a 19. března 1918 při útoku Italů byl zajat italskými vojáky a odveden přes drátěné překážky do jejich zákopů. Tam ho prohledávali a puškou ho udeřili do hlavy, až krvácel.

Josef Machovský, č.p.99

Nikdy dříve vojákem nebyl a za války byl přidělen k maďarským husarům, u nichž sloužil 28 měsíců. Procestoval s nimi Ruské Polsko. Mezi nimi zažil četná dobrodružství, veselá i smutná.

Josef Novotný, č.p.75

Narukoval v roce 1914 do Melku v Dolních Rakousích, ke trainu^p pionýrského pluku. Jeli na Srbsko. U Šubace se z obhlídky nevrátila patrola^q a celý obecní výbor té

vesnice, kde zmizela patrola, v počtu 6 osob byl vyslýchán.

Když popřeli, že by něco o patrole věděli, byli bez průtahů oběšeni v Mitrovicích na stromech. Viděl, jak Srb, který po nich střelil ze stohu, byl svázan a hozen do řeky Sávy. Později byl Novotný přeložen na ruskou frontu. Absolvoval ústup do Karpat k průsmyku Dukla. Když 36. pluk přešel k Rusům, byl přidělen k 44. pluku Maďarů a znovu se ocitl na frontě. V roce 1916 byl raněn střepinou šrapnelu do prsou a stěží se odvlekl na obvaziště. Píše: „Cesta, kterou jsem prodělal z fronty na „hilfsplac“^r poskytovala hrozné divadlo, mrtvých a raněných leželo jako dříví a nářku až vlasy vstávaly. Pomoc žádná, každý bránil sám sebe.“ Dostal se do Čech, kde měl být operován, protože úlomky šrapnelu mu zůstaly v těle. Později byl poslán domů jako invalida.

19. Závěr

Obyčejní lidé, kteří se války nezúčastnili, si v poklidu nežili, jak by se někdo mohl mylně domnívat. Trpěli důsledky války také. Neměli dostatek jídla, protože vše bylo příliš drahé nebo se jednoduše nedalo sehnat. Vše pohltila válka. Hyperinflace tedy byla hlavním problémem epochy války, který trápil obyvatele měst a vesnic. Také chyběla pracovní síla. Mužská ruka scházela, protože zrovna bojovala za vlast. Samozřejmě, že civilní obyvatelé nesouhlasili s válkou a jak se i dočítáme, tak se přikláněli na stranu nepřátel. Miliony lidí ve válce zahynuly. Z Hlízova to byly přes dvě desítky mužů, kteří mnohdy nedobrovolně vytrpěli své.

20. Poznámky, vysvětlivky

- a) Halíř - sto halířů = 1 koruna
- b) Denunciant = donašeč
- c) Skýva = kousek
- d) Metrický cent (q) = lidově „metrák“ = 100kg
- e) K - Koruna = rakousko-uherská
- f) Cent - viz. výše
- g) Pod závěrou = uzavřeno
- h) Filiálka = pobočka
- ch) Stárek = kdysi starší mlynářský tovaryš, dnes vedoucí mlýna
- i) Viržinky = cigarety
- j) Kampelička = družstevní záložna
- k) Šikovatel = v bývalé rakousko-uherské armádě nejvyšší poddůstojnická hodnost
- l) Marškumpanie = vojenský oddíl
- m) Podvoločisk = město na ukrajině, západní Ukrajina
- n) Garnizona, garnisona, garnizóna = posádka, sídlo posádky, vojenská (posádková) věznice
- o) Strafkompanie = trestní oddíl
- p) Train = souhrn povozů vezoucích za vojskem jeho potřeby, např. střelivo
- q) Patrola = hlídka
- r) Hilfsplac = místo pro ošetření

21. Zdroje

- SOKA, kronika obce Hlízov, 1924-1935
- SOKA, školní kronika, 1893-1914
- Keegan, John: První světová válka, Beta, Praha, 2003
- Kvaček, Robert: První světová válka - česká otázka, Triton, Praha, 2003
- Kohoutková, Komsová: Dějepis na dlani, Rubico, Olomouc, 2007
- Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost, Academia, Praha, 1978
- Galerie záslužných medailí
<http://www.franzferdinand.cz/cz/Cisarske-a-kralovske-vojsko/Zasluzne-krize-a-medaile/>, 17.2.2008

Příloha:

1. Seznam padlých hlízovských občanů v první světové válce

1. Brunclík Josef, *20.10. 1873, †7.10. 1917 v Nižku v Haliči, č.p. 43
2. Buldra Josef, *19.3. 1887, †18.10. 1918 na ruské frontě, č.p. 54
3. Donát Josef, *8.7. 1896, †2.7. 1918 na ruské frontě, č.p. 55
4. Fetík František, *4.5. 1886, †4.5. 1915 na ruské frontě, č.p. 12
5. Frinta František, *4.5. 1886, †4.5. 1915 na italské frontě u Gorice, pohřben v Zagrejši u Občiny, č.p. 17
6. Hlávka Václav, *16.9. 1872, †16.3. 1916
7. Fambor Karel, *1871, †30.9. 1917 v Elbasanu v Albánii, č.p.3
8. Kočárník František, *17.11. 1894, †26.4. 1918 na francouzské frontě a pohřben v Amiensu ve Francii
9. Kubík Oldřich, *25.1. 1896, †29.10. 1915 u Kolny v Rusku, č.p.56
10. Malina František, č.p.16
11. Novotný Alois, *24.8. 1890, †27.6. 1918 na italské frontě, č.p.75
12. Pospíšil Alois, *7.7. 1896
13. Pospíšil František, *3.10. 1881, †28.9. 1917 u Kovelu v Rusku
14. Samek František, č.p.57
15. Secký Alois
16. Siebenbürger Antonín, *4.6. 1883, †6.1.1916 v Tomsku
17. Sodoma Alois, *1.6. 1892, †31.7. 1917, č.p.21
18. Straka Josef, *13.3. 1892, †18.7. 1918 v Nov. Sandec
19. Suchánek Jaroslav, *6.10. 1888, †1916 v Jekaterinoslavi
20. Suchánek Jaroslav z Turkaňku (pozn. Důl v Kutné Hoře), *1887, †1887, †21.6. 1915 v Tule v Rusku
21. Šebek František, †9.12. 1914 na ruské frontě, č.p.16
22. Štoček Karel
23. Štoček Antonín, *12.11. 1881, †7.5. 1915 u Javorníku v Rus. Polsku
24. Zmrhal Václav, *1883, †6.1. 1918 v Českých Budějovicích

2. železný záslužný kříž bez korunky

3. vojenská záslužná medaile s korunkou

5. Pomník obětem války - Hlízov

(foto: vlastní)